

բառերի մէջ, ինչ. պղինձ, բրինձ, գանձ, անգլարձ, Դանձակ: Պէտք է ուրեմն ենթադրել թէ այս բոլորը յատուկ էին այն բարբառին՝ որից որ փոխառեալ են հայերէն բառերը: Իրօք Պարսկաստանում մինչեւ այժմ էլ կան տեղեր՝ ուր ջ, չ, ձայնի տեղ արտասանում են ձ, ց: Աֆղաներէնն ունի պղինձա փո. պրս. փանջ = հինգ, նմանապէս բար գաւառական մի ձև է, որ դար (= գուռ) բառի կողքին գտնոււմ ենք այսօր էլ գանազան պարսկական բարբառներում. ինչ. Դիլանի բար, Ամմանի բար, Վալիի բար, Բրդ. բար, Քաւմիի բար, բեր, աֆղան. վար, բոլորն էլ դուռ նշանակութեամբ: Այս բարբառների մէջ իրանական դւ բառակցութեւմ գտնոււմ է բ, որով դար = գուռ գտնոււմ է բար: Այս օրէնքը յատուկ էր նաեւ հիւսիսային պահլաւական բարբառին և ահա այս բարբառն է՝ որ հիմք է ծառայել հայկական փոխառութեանց: Երբ հայերը փոխ էին առնում իրանական բառերը, անշուշտ չէին գնում Պարսկաստանի կենտրոնական նահանգները բառեր որտալու, այլ լսում էին իրենց մերձակայ Ատրպատականի մէջ խօսուած պահլաւերէնը և նրանից էլ ազդոււմ էին:

Թէ հայերէնը իր փոխառութիւնները կնքել է Ատրպատականի պահլաւերէն բարբառից՝ զեղեցիկ կերպով հաստատոււմ է Թուրքիանի նորագիւտ բնագիրներով: Թուրքիանը Չինական Թուրքեստանի մի քաղաք է, ուր վերջերս տեղի ունեցած զիտական արշաւանքի ժամանակ երևան հանուցին գանազան լեզուներով բնագիրներ (թոխաբերէն, քուչերէն, սոզդերէն, պահլաւերէն): Պահլաւերէն բնագիրները գանազան բարբառներով են. Թեզեհկո իրանագէտը մանրամասն քննութեան ենթարկելով ևւ գասաւորելով այդ բնագիրները, գտաւ որ նրանք ներկայացնում են երկու բարբառ. հիւսիսային և հարաւային. հիւսիսային պահլաւերէն բնագիրները ներկայացնում են լեզուական մի ձև և պատկանում են Արշակունեաց չրջանին. իսկ հարաւայինները ներկայացնում են լեզուական գանազան ձևեր, որովհետեւ պատկանում են Սասանեան չրջանի գանազան թուականներին:

ՊՐՈՖ. Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

(Շարունակելէ)

Ս. ՅԱՆՈՐԻ ՆԵՐՍԷՆ

ՏՕՆ Ա. ԿԱՆՔ ԵՒ ԲԵՐԱԿԱՆՔ

* 28 Դեկտ. կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ. քարոզեց Տ. Սերգեյի վրդ. «Ձի օր ոչն է ընդ մեզ հակառակ ի մեր կոյս է» բնարանով. այս խօսքին մէջ ուղեց տեանի քրիստոնէական կրօնին լայնախօհութեան օգին: Քրիստոնէութիւնը սկզբունքներու, օրէնքներու կրօն մը ըլլալէ աւելի, օգին կրօնքն է: Այս իսկ պատճառաւ ալ մէն մարդ, քրիստոնէայ կամ ոչ, գործակից կ'ըլլայ Քրիստոսի, եթէ նոյն օգին ունենայ իր հօգին և իր կեանքին մէջ:

* 4 Յունուար կիր. — Ուրբաթ օրէն նստիլ սկսող ձիւնը, այսօր դոցեր էր գրեթէ ճամբաները, և այս պատճառաւ կարելի չեղաւ Ս. Յառութեան տաճարը երթալ, Հայկական Վերնաւան մէջ մատուցանելու համար Ս. Պատարագը: Սակայն Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցին: Վերջին տառերիւ տարիներու ընթացքին այս երբօրդ անգամն է, եւ ամենէն առատը, որ կը ձիւնէ:

* 5 Յուն. իշ. — Սերգեյ Դաւիթ Մարգարէին և Յակոբայ Տեառնեղոյս Առաքելոյն. — Երէկ երեկոյեան հանդիսաւորապէս կատարուեցաւ բացումը աւագ տօներու շարքին Ամեն. Ս. Պատարագը Հայրը «Հրաշափառ»ով առաջնորդուեցաւ եկեղեցւոյ դաւիթէն զէպի ներքին տառերու, ապա պաշտուեցաւ երեկոյեան ժամերգութիւնը և նախատօնակի արարողութիւնը:

Այսօր, առաւօտեան ժամկուսիսին պահուն, Ամեն. Ս. Պատարագը՝ չորհրդագրեալ, խաչ ու գաւազան ի ձեռին, Տեառնեղոյս Աթոռին վրայ բազմեցաւ, ինչպէս սովորութիւն է ընել, տարին անգամ մը, ա՛յս տօնին, ժամերգութեան աւարտումին: Ամեն. Ս. Պատարագը Հայրը ընդունեց Միաբանութեան բոլոր անգամներուն մայրամբն ու աջահաւորայնները: Ս. Պատարագը մատոյց Դիր. Տ. Կիրիլ Թ. Վրդ. և քարոզեց. «Այսօր է դժար բար Տէր, եկայք և ցնծացուք ի սմա» բնարանով: Օրուան սուրբերը՝ Դաւիթ մարգարէն և Յակոբայ Տեառնեղոյս առաքեալը ներկայացուց իրենց կեանքին յատկանշական կողմերով, իրեն վեհանձնութեան, արգարութեան, հաւատարմութեան և սրբութեան տիպարները: Ապա բարեմայրութիւններ բրաւ Ամեն. Ս. Պատարագը Հօր արեւշատութեան և երջանկութեան համար:

«Հայր մեր» էն առաջ կատարուեցաւ Հօգեհանգոսեան պաշտօն. Ս. Աթոռոյ հանգուցեալ պատարագներու հօգույն փրկութեան համար: Ս. Պատարագի աւարտումին Միաբանութիւնը թափօրով և «Օրհնեցէք զՏէր» երգելով Պատարագարան ելաւ, ուր Ամեն. Ս. Պատարագը կրկին ընդունեց մայրամբները Միաբանութեան:

✱ 6 Յուն. Դշ. — Արքայն Ասելիանոսի նախա-
սարկաւացին եւ առաջին մարտիրոսն. — Ս. Ստեփա-
նոսի տօնը այս տարի եւս մեծ հանդէսով կա-
տարուեցաւ։ Ս. Աթոռոյ սարկաւացիները, սրբա-
նաւորն երգիչորդութեամբ փառասօրեցին յի-
շատակը իրենց մատարկարին։ Սաղաւարտ ի
գլուխ, բուրվառով եւ տաղանակով շարուեցան
ատեանին մէջ — Փառ ի բարձունէն Բիւսոս Աս-
տուծ մեր — ։ Ժամերգութեան աւարտին, զոյգ
զոյգ մտեցան Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօր Ալին։

Երեկոյն, ընթերցին մասնակցեցան հոգե-
շնորհ եւ պատուարժան ուսուցիչները Ժառան-
գաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի, եւ սե-
ղանի վրայ մաղթանքի խօսքեր եղան։

✱ 8 Յուն. եշ. — Արքայն Առաւելոյն Պետրի եւ
Պողոսի. — Երէկ երեկոյ՝ նախատօնակը, այսօր՝
առաւտեան Ժամերգութիւնը, հանդիսաւորա-
պէս կատարուեցաւ ի Ս. Յակոբի։ Ս. Պատրիարքը
մատուցուեցաւ Ս. Յակոբի Աւագ Սեղանի թե-
րուն վրայ կառուցուած երկու մատուռներէն Ս.
Պետրոսի սեղանին վրայ։

✱ 10 Յուն. Շր. — Արքայն Առաւելոյն Յակոբայ
Գլխաւոր Առաւելոյն եւ Յովնանու Աստուծաբան Ան-
սարանին. — Երէկ երեկոյ, Ս. Յակոբայ Տաճարին
գաւթիմէն ձերաշափառով հանդիսաւոր մուտ-
քէն վերջ, կիրակնօրէն Ժամերգութեան աւար-
տումն կատարուեցաւ նախատօնակը։

Այսօր, նոյն շաբաթով պաշտուեցան զիշերա-
յին եւ առաւտեան պաշտամունքները, ու մեծ
հանդէսով, Ս. Դիսաղորի մատուռին մէջ, Ս. Պա-
տրիարքը մատուց Ս. Պատրիարք Զայրը,
որ ե քարոզեց, Ս. Դիսաղորի պատկերին զիմաց
շինուած սեղանին առջեւ։ Յոյց առաւ թէ
սուրբերը յանկարծօրէն, հրաշայի անակրեկալ-
ներու միջամտութեամբ չէ որ կատարելութեան
եւ սրբութեան բարձունքին կը հասնին, անոնք
եւս ունեցած են մարդկօրէն տկարութիւններ,
թերացումներ առաքելութեան ճամբուն մէջ։
Օրուան սուրբերն ալ՝ Ս. Յակոբ Դիսաղորի եւ Ս.
Յովհաննէս Աւետարանիչ, ներկայացուած են
իրեւ խիստ, մեղաւորներու հանդէպ աններող
ողբով անձիւր՝ Բաներեգէս վերածայնուած Յի-
սուսի իսկ կողմէ։ Եւ սակայն, ինչպէս բոլոր
սուրբերը, ասոնք եւս եղան եռանդուն քարո-
ղիչները Աստուծոյ փառքին, մինչեւ իսկ զոհելով
իրենց անձը, վերկուսեանը համար մեղաւոր հօ-
գիներուն։

Ս. Պատրարգէն վերջ, երիցք դարձմամբ
Թափօր կատարուեցաւ, գլխաւորութեամբ Ս.
Պատրիարք Զօր, որ կենաց Փայտի մատունքը
պարունակող սակեփայլ ճաճանչը ձեռքին, կ'օրհ-
նէր հաւատացեալները։

✱ 11 Յուն. Կիր. — Ս. Պատրարգը մատուց-
ուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, քարոզեց Տ. Շաւարշ
Վրդ. օրուան ձաջու Աւետարանէն հանելով հե-
տեկալ զասը թէ Աստուած իւրաքանչիւր ան-
հատի մտածած է զանազան կարգի շնորհներ՝
«մնաս»ներ։ Եւ ամէն անհատ պէտք է պարտա-
կանութիւն զգայ իրեն մտածուած աւանդը
օգտագործելու։

✱ 13 Յուն. Դշ. — Ըստ սովորութեան, երե-
կոյեան Ժամերգութեան աւարտումն, Միարա-
նութիւնն ու պաշտօնէութիւնը Ս. Աթոռոյ,
Պատրիարքարան ելաւ, ուր Ամեն. Ս. Պատրիարք
Զայրը շնորհաւորելով ամենուն նոր Տարին,
առաւ իր կազանդէքերը — նոր Տարեոյ Օրա-
ցոյցները։

Նոյն իրիկունը, Ժառ. Վարժարանի սրահին
մէջ սարքուած էր առունին կազանդի երեկոյթ
մը, որուն հրաւիրուած էր նաեւ ուսուցչական
դասը։ Աշակերտներէն մին ուղերձ մը կարդաց՝
Վարժարանի Տեսչութեան եւ ուսուցչութեան
ուղղուած, որուն պատասխանեց Վարժարանի
Տեսչը Զօգ. Տ. Եղիշէ Վարդապետ։ Կազանդ-
էքերու բաշխումէն ետք, Ժառանգաւոր աւ-
ները ներկայացուցին կրկնակ ծիծաղաշարժ
սրամներ։

Իսկ Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ նոյն-
պէս կազանդի սեղան մը պատրաստուած էր,
որուն մասնակցեցան մնացեալ Միարան վար-
դապետ Զայրերը, իրենց հետ ունենալով Գիր.
Տ. Մամբրէ Եպս. Սիրունեանը, որ նոյն օրը Ժա-
մանած էր Եգիպտոսէն, պատասխանելով Ամեն.
Ս. Պատրիարք Զօր հրաւերին, մեր մէջ անցընե-
լու համար միեւնդի օրերը։

✱ 14 Յուն. Դշ. — Նոր Տարի ըստ Հին Տօմարի
ի Ս. Յակոբ Ս. Պատրարգը մատուց Ժամօրհնող
Տ. Դէօրգ Վրդ. Ս. Պատրարգի աւարտումէն
յետոյ Թափօրով եւ «Ուրախացիր պսակ կուսից»
երգելով, Միարանութիւնը պատրիարքարանի
լուսազարդուած դահլիճը ելաւ, ուր տեղի ունե-
ցաւ ընտանեկան հանդէս մը։ Ամեն. Ս. Պա-
տրիարք Զօր ձօնուած երգէն յետոյ (Ժառանգաւոր
սաներէն երգուած) խօսք առաւ Գիր. Լուսարա-
ւապետ Տ. Կիւրեղ Ծ. Վրդ. անդրադառնալով
աշխարհի ներկայ զմեզակ կացութեան, որուն
զիմաց մեծ Ժողովուրդներու ղեկավարները,
ըսաւ, որատերազմէ աւելի խաղաղութեան մա-
սին է որ կը մտածեն։ Ու մաղթեց որ շուտով
հաստատուին այդ փափաքները, որպէսզի Հայ
Ժողովուրդը իր երջանկութիւնը գտնէ, եւ Ս.
Աթոռոյ Միարանութիւնը իրագործէ բարի ծրա-
գիրները իր Գահակալին, որուն մաղթեց արեւ-
շատութիւն։

Ժառանգաւորաց քայլերգէն ետք, Տրց. Նշան
Սրբ. Վարդեան կարդաց ուղերձ մը Ամեն. Ս.
Պատրիարք Զօր ուղղուած, յայտնելով Ընծայա-
րանի եւ Ժառանգաւորաց սաներու երախտագի-
տական զգացումները։ Թարգմանչաց սանուհի-
ներու Ողջոյնի երգէն յետոյ, սանուհիներէն մին,
հանդարտ ու յստակ առողջանութեամբ կարդաց
ուղերձ մը յանուն Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի
ուսանողութեան։ Մանկապարտէզի փոքրիկները
երգեցին, եւ իրենց կարծիք արտին հետ փունջ
մը ծաղիկ նուիրեցին Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօր։
Ապա նոյնինքն Սրբազան Պատրիարք Զայրը,
տուաւ իր պատգամը (տես «Սիւն»ի առաջին էջը),
եւ ապա ներկայացուց Գիր. Տ. Մամբրէ Եպս.
Սիրունեանը, որ իր կարգին, յայտնեց իր շնոր-
հակալիքը իրեն եղած հրաւերին ու պատի-

ւին համար. և յուսադրիչ խօսքերով քաջայերեց ներկաները միշտ զէպի առաջ նայելու, ներկան պատրաստելով ազգային համարս «Տէր կեցո» երգէն յետոյ. Պահպանելով արձակուեցան ներկաները, Նորին Ամենապատուութեան ձեռքէն ընդունելով մէյ մէկ նարինջ:

✱ 19 Յուն. Բշ. — Տօն ծննդեան եւ Աստուածայանութեան Տեառն. — Կիրակի առաւօտ, ամառնային ժամը 11ին 8 րէն քնաչարժերու պաշտօնական երթով, զոր կ'առաջնորդէին հեծկանաւորը երկու անգլիացի ոստիկաններ և երկվեցեակ մը հայ սկսուածներ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը և ամբողջ Միաբանութիւնը. քաղաքին մէջէն անցնելով Բեթղեմէմ գալին Պայծառ էր երկիքը ձամբու կիսուն, զիմաւորութեան ելած խուժը՝ Բեթղեմէմի քաղաքապետութեան անդամներէ ու հայ ազգայիններէ բաղկացած միացաւ թափօրին քաղաքի մուտքին: անգլիացի երկու հեծկանաւորները իրենց տեղը առին կառավարական ծիաւոր խուժի մը: որոնք առաջնորդեցին թափօրը մինչև Ս. Ծննդեան վանքին բակը: Հոն, աշակերտութիւնը արդէն շարուած, թափօր կազմելով և «Խորհուրդ մեծ» երգելով քաղաքացանք մեր վանքը, քաղմամբ ժողովուրդին խնդութեան մէջէն Ապա. Բեթղեմէմի մեր վանքի հիւրաւորակն մէջ հիւրասիրուեցան թափօրին հետեւող քաղաքապետական անձնաւորութիւնները՝ Բեթղեմէմի շրջանային կառավարիչն ու պաշտօնէութիւնը: Յետ միջօրէի ժամը 2ին Ս. Պատրիարք Հօր հանդիսապետութեամբ, Ս. Ծննդեան սխանագարը գտնիքէն, «Հրաշափառ»ով մուտք գործուեցաւ Ս. Այրը: Միաբանութեան ուխտէն յետոյ, կատարուեցաւ ձրադալոյցի արարողութիւն Ս. Ծննդեան եկեղեցիի մեր բաժնին մէջ, ու ձրադալոյցի Ս. Պատրիարքը մատուցուեցաւ Ս. Այրին վրայ: Կէս գիշերէն առաջ, նախ քան «Փառք ի բարձունք», Միաբանութիւնը թափօրով իջաւ Ս. Այրը, տեղւոյն վրայ փառաբանելու աստուածորդւոյն մարդեղութիւնը: Եւ ելած կարգադրութեան համաձայն, ժամերգութեան մնացեալ մասը, Ս. Այրէն ձայնափութով մատուցուեցաւ նաև հեռաւոր մեր արևնակից հայ ժողովուրդին: Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, արտօնուէ թառերով տուաւ Ս. Ծննդեան իր պատգամն ու աւետար՝ ուղղւած Մայր-Հայրենիքի, սփռուքի հայութեան եւ Պաղեստինի օսմաններուն մէջ բնակող մեր պատուական ժողովուրդին:

Ժամերգութեան աւարտումին, Ս. Այրին առջև, պատուարժան հիւրերը քաղաքապետութեան, որոնք կանուխէն ներկայ էին ժամերգութեան, յուսեալ մօմ ի ձեռին, շնորհաւորեցին Նորին Ամենապատուութիւնը և մեկնեցան գեղեցիկ տպաւորութեամբ: Նոյնքան տպաւորութեամբ կատարուեցաւ «Ջրօրհնէքի կարգը» գլխաւորութեամբ Գեր. Տ. Մամրէէ կաթ. Սիրունեանի, որ քարոզեց «Փառք ի բարձունք Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» բնարանով: Արդար նկատեց մեր խնդութիւնները, գոարճութիւնները Ս. Ծննդեան այս

տօնին առիթով, բայց մաղկեց որ խաղաղութիւնը շուտով հաստատուի, որպէսզի աշխարհի շարս անկիւններուն ևս հնչէ ուրախութեան ազգապահլը: Ապա մատուց լուսաղէմի Ս. Պատարագը, Ս. Այրին վրայ:

Երկուշաբթի առաւօտ Միաբանութիւնը նոյն հանդիսաւորութեամբ վերադարձաւ Երուսաղէմ, եւ խառնեցաւ ժողովութեան հետ քաղաքացաւ պատրիարքարանի լուսաղաղ դահլիճը, «Խորհուրդ մեծ» երգելով և տալով որուան աւետար:

Քրիստոս մնաւ եւ յայնցաւ

և Նորին Ամենապատուութիւնը փոխադարձաբար տուաւ ամենուն իր հայրական օրհնութիւնը:

✱ 25 Յուն. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցին: Քաղաքի Տ. Պատկ. Վրդ. «Զի ոչ գոյր նոյս տեղի չի՞նք հանին» բնարանով: Դիմելով տուաւ թէ Քրիստոս ծննդեան տօնը տօնն է խաղաղութեան և արդարութեան, մինչդեռ մարդիկ այսօր արիւնջով և կրակով կը զիմաւորեն դայն: Յիսուս մերժուած է այսօր մեր երկրէն, մեր սրտերէն, ինչպէս մերժուած էր մարդերէն, իր ճնշողի սրբը:

✱ 26 Յուն. Բշ. — Տօն Անուանակոչութեան. — Հանդիսաւորապէս Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ: պատարագի Տ. Գեորգ Վրդ. կախկապուական թագով և քարոզից բնարան տնելով Աւետարանի խօսքը. «Իրիկ լցան աւուրք ութ թիւիստիկ դնա, և կոչեցաւ անուն նորա Յիսուս»: Յոյց տուաւ օրինադատութիւնը, հաւատարմութիւնը Յիսուսի ծնողքին, հանդէպ իրենց կրօնքին: Յօդորեց հայ մայրերը հետեւի այդ հաւատարմութեան օրինակին, պահելով ըրիտուհեակաւ մեր եկեղեցիին կանանները, որոնք սահմանուած են սրբական մեր հայրապետներէն, մկրտութեան համար — չձգեցիկ մանուկներուն մկրտութիւնը զանազան պատճառանքներով:

Վերադարձին, Միաբանութիւնը թափօր կազմած և «Լոյս ի լուսոյ» շարակներ երգելով պատրիարքարանի քաղաքացաւ, ուր, ըստ սովորութեան, կատարուեցաւ Ս. Ծննդեան Տեօրհնէքի արարողութիւնը, և օրհնուեցան Ս. Աթոռոյս «բարութիւնները»:

✱ 1 Փետր. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, քարոզից Տ. Նորայր Վրդ. «Զի ոչ է ճշմարտութիւն» բնարանով: Յոյց տուաւ թէ դարերով աշխարհիկ իմաստուններու ճիշդը ծառայեցին միայն յայտարարելու մրտքին անկարողութիւնը թափանցելու վերացաւ, կան ճշմարտութեանց: Յիսուս առած է պատարանը հարցումին. — Ես եմ ճշմարտութիւն: Յօդորեց նմանի Յիսուսով թկաղորտած կեանքի օրպարին, մնալու համար միշտ ճշմարտութեան մէջ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՈՍԵՆԻՍՏ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԵՐԱՆԱՆԻՍՏԱՆԻ Ս. ԹՈՐԳՈՒՄ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ

Փետրուար Տին, Կիրակի օր, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ: «Հայր մերն է առաջ քարոզից Տ. Հայկազուն Վրդ., բնարան առնելով Պողոս Առաքեալին խօսքը՝ իր Տիմոթէոս աշակերտին ազգուած Առաքին թուղթին, Սթրմանի լինիլիւր հաւատացելոց բանիւք, զնայելիք, սիրով, հաւատովք, սրբութեամբ: Եւ Առաքեալին այս պատուէրը ուղից գործադրուած առանկ առնին ու կեանքին մէջը հանգուցեալ Տ. Թորգոմ Սրբազանի, ներկայացնելով անոր բազմադիւն գործունէութիւնը գանազան ելեաներու վրայ, ազգային, կրօնական ու գրական մարզերէ:»

Կատարուեցաւ մատուար Հոգեհանգստեան պաշտօն, Ամեն Ս. Պատրիարք Հոր հանդիսապետութեամբ:

Ս. Պատարագէն անմիջապէս վերջ տւողով Միարանութիւնն ու ժող. վարժ. ի Ընծայարանի աշակերտութիւնը, ի պլուս ունենալով Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը, ազգուցեան Ս. Փրկչի գերեզմանատունը, իրենց յարգանքի տուրքը տանելու հոգեւոյս Ս. Պատրիարքի հոգաւորանիւն Տաճարի դռնէն ժողովուրդաւոր եւ Ընծայարանի սաները, եղանակելին եղիլէ Պատրիարք Դուքեանի «Եկէ՛ք զիս տանիւք քրթմուածքն թափօրը, եւ ժողովուրդի հոգ բազմութիւն մը, անցնելով զոյգ շարքերու մէջէն Ս. Թորգոման չաց վարժարանի երկսեռ ուսանողութեան, Ս. Փրկչի Պատրիարքաց հանգստավայրը հասաւ, ուր հանգուցեալի շիրիմին վրայ Հանգստեան կարգի արարողութիւնը կատարուեցաւ: Ժողովուրդաց վարժարանի եւ Ընծայարանի, ու Ս. Թորգոման չաց վարժարանի կողմէ բերուած զոյգ ծաղկեղանները դրուեցան հողադամբունին վրայ:»

Ապա, եկեղեցւոյ խորանին առջեւն, յարգանքի խօսք մը ըրաւ Հոգ. Տ. Թորգոմ Արեգայ, ու ըսաւ.

«Եկած ենք այսօր յիշատակի մը ետեւէն: Երեք տարի է որ անկեա կը հանգչի տրտում բայց խաղաղ ստուերներուն ներքեւ այս կամարներուն, երախտաւոր հոգաւորականներու շարքին դարաւոր այս հաստատութեան:»

Զեմ գիտեր թէ ի՞նչ զգացումներէ կ'այցուի ներկայ ժողովուրդը, երբ այսպէս, անգամ մը եւս կուգայ իր յարգանքը բերել, մեծ-մեծեղներու այս հանդիսարանին մէջ: Թերեւս հիացում մը հանդէպ իր անմեղիւր հոգաւորականի ու բարի ստանդարդին, որ Հիւսիս իր հօտը աշխարհի չարիքին ու հովերուն զինաց:

Բայց երիտասարդ վարդապետի մը մօտ, աւելի յօտակ ու տիրական է այդ զգացումը:

Շատ քիչ բան, գրեթէ ոչինչ նուազած է այն բոլորէն, որոնք յիշատակը կը կազմեն այսօր, այս հողակոյտին ներքեւ իր հանդիսար ընող մարմինին:

Իր մէ քիչ մը անդին է դամբարանը այնքան սիրուած իր ուսուցչին: Իրեն զիմին են շքեղ զէմքերը այս Աթոռին մասաւոր պատմութիւնը կերտող գահակալներուն:

Բայց այդ բոլորին մէջէն, ցածուկ իր չիրմին է որ կը սեւեռուի մեր նայուածքը: Եւ ամէն անգամուն երբ մօտաքը կ'ընենք մօքրիկ այս դռնին, երթանիկ պատրանքը կ'ունենանք խորան հանելու պարթեւ իր հասակին սրացքը, որդեկոյի խօսի մեղի անուարաւ իր գտներէն, Առաւելոյ սպասին սրբութենէն, իր եկեղեցիին, Հայրենիքին ու ժողովուրդին անմեա յոյսերէն: Թորգոմ Սրբազան պիտի չուզէր հագնել պատկառանքը յուս ու քիչ մը ցուրտ այս վեհաւարին: Առանց մահուան տարապիւր ունենալու, Ան պիտի ուզէր տակաւին ապրիլ մեր մէջ, ըլլալ մեղի հեա, բաշխելու համար ինքզինքը մեղի, ու տանելու համար դմեղ այն ճամբէն, որ իրենը եղաւ:

Իր ծագումն մէջ գիւղական տունէ, եւ իր պատանութիւնը վաճառ մը միջնորդութեան մէջ հասակ առած, Թորգոմ Սրբազան կ'ընէ ուխտի ճամբան, իր հայրենիքին չորս անկիւններէն հաւաքուած գեղջուկ իր ընկերներուն մէջ առանկալով, սիրելով պատկերը իր ժողովուրդին:

Աւ ՎՍ տարի կը քալէ անկեա իր ուխտի ճամբէն, միշտ հաւատաւոր ու միշտ գօտեպիւղ: . . .»

Աւ տալէ յետոյ Թորգոմ Սրբազանի անմեղ կարգ մը յատկանիշները — նուիրումը, անձանքայն շխտատանքը, իր յոյսին ասուելունը մշտապես պահելու կրօնը, հաւատաւոր եկեղեցականի, ազգանուէր հայրենասէրի, գորեղ ու խզճաւոր մարդու արդար համբաւը, բաւաւ Այսօր, Ս. Յակոբեանց Միարանութեան Ամեն. Կահակալը եւ Միարանութեան երկն անգամները, իրենց եղբայրակիցը կ'որոնեն, իրենց խնամաւոր պատրիարքը կ'ողկոյնեն, ու վիշաբ ունին անոր պահաօնելու իսկ մենք, երիտասարդ խումբը այս Միարանութեան, երեք տարի յետոյ, աւելի խորունկ ըզմանքով եկած ենք բնույտ իրեն: — Հայր, առ'ք մեղի, նստեցուր մեր մէջ, յէմի պէս, աշխատանքի, նուիրումի, անձիկ կենդանի օրինակին գերազոյն դասը, որպէսզի գտնենք մենք զմեզ, յման մեր խոսքով: ու քալենք զէպի քեզ, քաւ ճամբով, սիրա ի սիրտ եւ ձեռն ի ձեռն: . . .»

Աւ այսօր, անգամ մը եւս, ամբողջ տրտմութեամբ իմ հոգիին կ'ողկոյնեն յիշատակիկ խորանին:

— Վեր անապատ օրեւոյն, դո՛ւն, մաւնիմ նրաքեւ, երկիւններէն աւախաւոր, բնէր աչքոյ աւեւ: . . .»

Ապա, ժողովուրդաւոր սաներու երգած Դուքեան Սրբազանի «Թէ պաշտումի թափն ունենաւ» քերթուածէն յետոյ, յուս եւ նոյն թափօրով Միարանութիւնը վաճառ վերադարձաւ:

Պ Ա Շ Տ Օ Դ Ա Կ Ա Կ Ք

ՀՅՈՒՍՈՒՆԵՐԵԻ ԱՆԵԼՆԵ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր փետրուար 10 րուականով Գեր. Առան Արեւապ. Վլադիմիր եւ Պր. Համբարձում Առաքելանի ստորագրութեամբ հետեւեալ հեռագիրը ընդունեցաւ երեւանէն.

«Մեր շնորհակալութիւնները կը յայտնենք այն սրտագին հիւրասիրութեան համար զոր վայելցցինք Ձեր Ամենապատուութիւնէն»:

Անցեալ Դեկտեմբեր 2 ին. Ամենապատու. Սրբազան Պատրիարք Հօր այցելեց Հարաւային Ափրիկէի զինուորական ոյժերու երիցապետ Դեր-Գնդապետ Բ. Ֆ. Սթրաթըն. Նորին Արժանապատուութիւնը իր տեսակցութեան ընթացքին յայտնեց, թէ ի մօտոյ Հարաւային Ափրիկէի «Րօպըրթս Հայթա» ընդդէմ մէջ պիտի կռուուի իր Անկլիքան Նոր եկեղեցի մը՝ որ պիտի կոչուի «Քրիստոս Թագաւոր», եւ իր այս ուխտագնացութեան առթիւ իր փափաքն է որ անոր մէջ զետեղուին Երուսաղէմէն տարուած սրբատեղեաց երկու մասուէք քարեր՝ մեր Տիրոջ Տնօրինութեանց հետ կապուած:

Նորին Ամենապատուութիւնը գոհացում տալու համար յայտնեցած տոյն րադձմեքին, Արժ. Երէջին Նուիրեց երկու փաթեթի կտոր քարեր, անոնեան՝ Աննա եւ Կայափայ քահանայապետներու պալատներու տեղերէն, որ մեր Տէրը կալանաւորուելէն յետոյ զատուելու տարուեցաւ:

Այս առթիւ փոխանակուած են հետեւեալ երկու անգլիերէն նամակները, որոնց թարգմանութիւնները կուտանք ստորեւ.

Արժանապատիւ Գեր-Գնդապետ Բ. Ֆ. Սթրաթըն
Երիցապետ Զօրաց Հարաւային Ափրիկէի

Արժանապատիւ Տէր,

Ձեր այցելութիւնը մեզի կուտար հրեւանք պատեց եւ մենք զանազան Տիրոջմէն, Հարաւային Ափրիկէի Անկլիկան եկեղեցւոյ եղանակ բարգաւաճութեան համար: Պիտի խնդրէինք որ բարի ըլլայի հաղորդելու մեր արագին ողջոյնները Հարաւային Ափրիկէի Անկլիկան Ս. Արեւապետին՝ Գերաւան Ժոն Բ. Տարսիսեային: Մենք մեր աղօթքներուն մէջ պիտի յիշենք Նորին Սրբազանութիւնը, հայցելով որ Տէրը օրհնէ անոր ջանքեր իր քեմի ժողովրդեան հոգեւոր եւ բարոյական յառաջդիմութեան համար՝ ի փառս մեր հաւատքին եւ Կաթողիկէ Ս. Եկեղեցւոյն:

Այս առթիւ, համաձայն Ձեր բաղձանքին, կը նուիրենք երկու մասուէք քարեր, որոնք քս Ձեր մատուցութեան պիտի զետեղուին Բրիտանիայի մօտ գտնուող «Րօպըրթ Հայթա»-ի վրայ կառուցանելի «Քրիստոս Թագաւոր» եկեղեցին մէջ: Ա. Նշանակուած կտոր առնուած է Ամենա Գահաւայապետի սրբապատիւ, իսկ Շ. Նշանակուած կտոր՝ Կայափայ քահանայապետի սրբապատիւ: Այդ երկու վայելքներն վրայ ալ մենք ունինք եկեղեցիներ, որոնք նուիրական ուխտագնացներ են լոյս Երեսօնեաներու համար անխիտ:

Մաղթելով Ձեր Արժանապատուութեան ամեն յաջողութիւն Ձեր նուիրական պատրաստութեանց կիրարկութեան եւ «Քրիստոս Թագաւոր» եկեղեցւոյ կառուցման առթիւ Ձեր ջանքերուն մէջ,

Մնամք Ձեր Արժանապատուութեան
Հայրական ողջունելի ի Քրիստոս
Պատրիարք Հայոց Ս. Երուսաղէմի
ՄԵՍԻՐՈՊ ԱՐԲԵՐԵԱՆՈՒԴԱՆ

Երուսաղէմ

Ս. Արքու

5 Գեղ. 1941

Ամենապատիւ

Տ. Մեսրոպ Ս. Արեւապետին Նշանակում

Պատրիարք Հայոց Ս. Երուսաղէմի

Ձեր Ամենապատուութիւն,

Արժանապատիւ Բ. Ֆ. Սթրաթըն հաղորդեց ինձ Ձեր Ամենապատուութեան առաջադէպ ողջոյններն ու բարեմաղթութիւնները, արտայայտած՝ Ձեր Ամենապատուութեան 5 Գեղեցեմբեր րուակիր նամակին մէջ: Թող տուէ խնդրեմ, որ վաղապահեմ Ձեր ազնիւ ողջոյնները, մաղթելով Ձեր Ամենապատուութեան Ամենակարող Աստուծոյ պաշտպանութիւնը եւ օրհնութիւնը այս խռովայնոյ եւ անհկալից ժամանակներուն մէջ:

Մեծ հետաքրքրութեամբ ուսադուրեան առի Ձեր կողմէ ազնուաբար նուիրուած երկու կտոր քարեր, որոնք պիտի զարդարեն Բոպըրթ Հայթի «Քրիստոս Թագաւոր» եկեղեցին: Այս քարերը, անուշտ, պիտի մնան իրեն յաւերժական յիշատակ մեր հասարակաց ջանքերուն, ապահովելու համար ազատութիւնն ու արդարութիւնը աշխարհի մէջ, որ կը գտնուի այսօր բռնակալութեան եւ բիրտ ոյժի սպառնալիքին տակ:

Այս վայելքներն՝ երբ եւ կը գրեմ՝ յիշողութիւնս եւ կ'երթայ այցելութեան մը, զոր եւ պատիւ ունեցայ ալ Ձեր Ամենապատուութեան 1934 ին իմ Երուսաղէմ գտնուած միջոցս, երբ դու՛ շատ սիրալի կերպով ընդունեցի զիս: Այդ միջոցին եւ Սկովիայ Կրտսէր եւ Կաթողիկէ եղանակներուն եպիսկոպոսն էի:

Աղօթելով որ աստուծային շնորհը պահպանէ եւ օրհնէ Ձեր Ամենապատուութիւնը,

Մնամք Եղրայրական ողջոյններով
Ձեր յոյժ անկեղծ

ՀՅՈՒՍՈՒՆԵՐԵԻ ԱՆԵԼՆԵ

Քլարմօնդ Գալ,
Հար. Ափրիկէ
19 Յունուար 1942

